

”Ge det naiva mer plats”

Hälsosam. Demokratiskapande. Fostrande. Se där några vanliga honnörsord om nyttan med att idrotta. Men måste idrottens existensberättigande verkligen hänga på att den är nyttig? Frågan diskuterades nyligen på konferensen *Idrott & samhällsnytta* som arrangerades av Centrum för idrottsforskning och Riksidrottsförbundet.

KOMIKERN Erik Löfmarks son ville inte gå i fotbollsskola. Han ville – äta glass. Det hjälpte inte hur mycket pappa än hänvisade till samhällsnyttan. Sonen vägrade.

Förvånad, någon? Nej, det är nog helt enkelt så att barn går mer på lust än på rationella forskningsargument. Kanske fungerar vi vuxna likadant? För trots mängder av forsknings- och samhällsinformation – bland annat i form av FYSS och FaR – som pekar på vikten av fysisk aktivitet så blir allt fler svenskar fetare. Mikael Lindfeldt, teolog och filosof vid Åbo universitet, tror istället på kärlekens evangelium.

– Man måste kunna svara: det finns ingen nytta! Det finns ingen nytta i att älska. Där ligger själen. Barn brukar säga att de idrottar för att de älskar det – men det säger även de fullblodsproffs som jag intervjuat.

Han konstaterar att argumentet ”Jag älskar det” är något väldigt naivt i dagens kommersiella värld. Likväl tror han att det är där svaret ligger.

– Det flyktiga och naiva måste få ta mer plats, säger Mikael Lindfeldt.

Basketspelaren som gör ett hoppskott för att sänka en trepoängare, innebandylikaren som gör en ”Zorrofint” eller squash-

spelaren som slår en backhandvolley – alla befinner de sig i det tranceliknande tillstånd som psykologen Mihaly Csikszentmihalyi kallar flow. Ett mentalt rum där tiden upphör och allt som sker runtomkring kopplas bort. Utövaren, vare sig det är ett proffs eller en glad amatör, tänker knappast:

”Vad bra, nu sänkte jag mitt blodtryck” eller ”ökade jag på min bentäthet”. Det är istället förmodligen längtan efter det flowliknande tillståndet som utgör det professor Lars-Magnus Engström valt att beteckna som ”idrottens egenvärde”, som utgör drivkraften för majori-

”Opera och teater till exempel är något som helt enkelt anses vara bra i sig självt.”

Johan R Norberg

teten av de som är regelbundet fysiskt aktiva på någon nivå.

Men när idrottsrörelsen ska motivera varför den ska tilldelas 1,8 miljarder kronor per år i statsanslag är det inte flowaspekten som lyfts fram. Då är det snarare de rationella medicinska och sociala mervärdena – för att åter tala med Lars-Magnus Engström – som utgör huvudargumenten.

Nu är knappast detta med att betona idrottens mervärden något nytt fenomen. Idrottshistorikern Johan R Norberg pekar på att kritik mot idrottens egenvärde i form av kamp och tävling fanns redan i början av 1900-talet. Tävlan och all form av elitism ansågs i ledande politiska kretsar rimma illa med tanken på idrottens bredare folkhälsoaspekter, liksom med byggandet av det svenska folkhemmet. Det är, som Johan R Norberg framhöll på konferensen, onekligen talande att det kom att dröja ända till år 2009 innan den svenska regeringen officiellt ställde sig bakom elitidrotten.

– När idrottsrörelsens programförklaring *Idrott åt alla* publiceras på 1970-talet så är det fortfarande idrottens nyttovärden i form av bättre hälsa och dess sociala fostran som framhålls. Tävlingsidrotten nämns överhuvudtaget

inte. I den nu aktuella *Idrotten vill* är fortfarande nyttoargumenten i fokus även om egenvärdet har fått lite mer utrymme, säger Johan R Norberg.

Men vad är då problemet med att idrottsrörelsen – både förr och i dag – använder olika nyttoargument för att motivera sin existens? Johan R Norberg pekar här på risken att det i samhället skruvas upp förväntningar som kan vara svåra att leva upp till. Att idrottsrörelsen tilldelas ett par miljarder kronor för att lösa komplexa samhällsproblem, som till exempel fetma och integration. Besvikna kommentarer om att pengarna från Handslaget inte gjort någon skillnad har mycket riktigt förekommit såväl inom idrotten som i dagspress.

– I RF:s rapport så är Handslaget en stor succé. Forskarna däremot är mer tveksamma i sina utvärderingar. Någonstans måste man föra en diskussion kring vad som är rimliga förväntningar. Personligen tror jag att idrotten skulle kunna inspireras av kultursektorn i de här frågorna. Opera och teater till exempel är något som helt enkelt anses vara bra i sig självt. Sedan är det naturligtvis svårt för en så stor aktör som idrottsrörelsen att helt bortse från de samhällsnyttiga aspekterna, men helt klart borde det själsliga egenvärdet med att idrotta betonas i högre utsträckning, säger Johan Norberg.

Vi står nu inför en het idrottssommar med såväl Europamästerskap i fotboll som olympiska spel framför oss. Den svenska regeringen har till slut satt ned foten och öronmärkt pengar för elitidrotten. Det sker utan några explicita hänvisningar till nyttan för motionsidrotten eller svenskens hälsostatus. I den förra regeringsförklaringen från 1998 fanns en formulering med om elitidrotten som underhållning ”som ger många människor förströelse och glädje”. Den passusen finns inte längre med. Men de miljontals svenskar som bänkar sig framför tv-apparaterna i sommar skulle säkert gärna plita ned underhållningsvärdet i en kommande proposition.

Röster från konferensen:

Är det viktigt att idrotten är samhällsnyttig?

Mikael Johansson, idrottskonsulent i Lunds kommun

Idrotten behöver inte stå till svars för att vara nyttig. Den behöver inte lida av ett kollektivt dåligt självförtroende. Däremot behöver den utvecklas i takt med tiden. Men som modell håller föreningstanken.

Gabriella Bragée, distriktidrottschef Skåneidrotten

Jag är ny i mitt uppdrag och den här diskussionen är viktig för mig. Idrotten är samhällsnyttig och nyanserna intressanta att lyssna in här på konferensen. Som kvinna har jämställdhetsfrågan gjort särskilt intryck på mig.

Johan Kannerberg, verksamhetsutvecklare Golf-förbundet

Vad är nytta? Jag tror att det är olika saker för olika människor. Betydelsen av samhällsnytta tror jag är kopplat till om idrotten är finansierad med skattemedel och graden av hälsoeffekt. Om idrotten får pengar finns också förväntningar från skattebetalarna.

Helena Björck, medieansvarig Riksidrottsförbundet

Om vi mår bättre och blir bättre samhällsmedborgare av att idrotta är det självklart positivt. Men bieffekterna får aldrig bli viktigare än vad vi upplever på och vid sidan om idrottsplanen som aktiva eller åskådare. Det är där det händer – i ögonblicket, känslan och spelet.

